

ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

Erasmus School of Economics

Bachelorscriptie Economie en Bedrijfseconomie

Kwaliteit van de externe verslaggeving in Nederland

Naam student: Mandy Dalebout

Studentnummer: 475530

Begeleider: H.J. Bouwer

Tweede beoordelaar: dr. S. Renes

Datum definitieve versie: 19-06-2020

Het geschrevene in deze scriptie is de opvatting van de auteur en niet noodzakelijk die van de begeleider, tweede beoordelaar, Erasmus School of Economics of Erasmus Universiteit Rotterdam.

Abstract

Sinds 2005 zijn beursgenoteerde bedrijven in Nederland verplicht IFRS toe te passen in hun geconsolideerde jaarrekening. De vraag is of de kwaliteit van de externe verslaggeving van Nederlandse bedrijven is gestegen na deze verplichte invoering. Aan de hand van de waarderelevantie van de financiële informatie en earnings management is onderzocht of de kwaliteit van de externe verslaggeving is gestegen bij 39 beursgenoteerde Nederlandse bedrijven. De waarderelevantie is onderzocht voor een periode van 2000 tot en met 2019, waarbij de waarderelevantie van de financiële informatie een ambigu effect laat zien na invoering van IFRS. Hierdoor kan niet gesteld worden of de kwaliteit van de externe verslaggeving is gedaald of gestegen door de invoering van IFRS. Earnings management is onderzocht voor een periode van 2000 tot en met 2018 en deze blijkt gelijk gebleven na de invoering van IFRS. De invoering van IFRS leidt dus niet tot een duidelijke toe- of afname van de kwaliteit van de externe verslaggeving bij de Nederlandse beursgenoteerde bedrijven.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1. Onderzoeksvraag	6
1.2. Wetenschappelijk relevantie	6
1.3. Maatschappelijke relevantie.....	6
1.4. Structuur.....	7
2. Theoretisch kader en literatuuronderzoek	8
2.1. Verschillen tussen IFRS en Dutch GAAP.....	8
2.1.1. Immateriële vaste activa	9
2.1.2. Materiële vaste activa	10
2.1.3. Deelnemingen en joint ventures	10
2.1.4. Winst- en verliesrekening	10
2.1.5. Fusies en overnames (inclusief goodwill)	11
2.1.6. Financiële instrumenten.....	11
2.1.7. Leasing.....	11
2.1.8. Conclusie.....	11
2.2. Kwaliteit van de externe verslaggeving	12
2.2.1. Verplichte toepassing van IFRS.....	12
2.2.2. Vrijwillige toepassing van IFRS.....	13
2.2.3. Conclusie.....	14
2.3. Factoren voor de kwaliteit van de externe verslaggeving.....	14
2.3.1. Bescherming van beleggers	15
2.3.2. Het belastingsysteem	15
2.3.3. Eigendomsstructuur.....	16
2.3.4. Financieringssysteem	16
2.3.5. Rechtshandhaving en rechtszaken	16
2.3.6. Factoren voor kwaliteit van de externe verslaggeving in Nederland.....	17
2.3.7. Conclusie.....	17
3. Data en methode	18
3.1. Hypotheses	18
3.2. Dataselectie.....	19
3.3. Methode	20
3.3.1. Waarderelevantie	20
3.3.2. Earnings management.....	21
3.4. Beschrijvende statistieken	22
3.4.1. Waarderelevantie	22
3.4.2. Earnings management.....	23

4. Resultaten.....	25
4.1. Waarderelevantie	25
4.2. Earnings management.....	27
5. Conclusie en discussie.....	29
6. Literatuurlijst.....	32
7. Overzicht gebruikte wet- en regelgeving	36
Bijlage A.....	37

1. Inleiding

In het Verdrag van Lissabon (2007) hebben de leiders van de Europese landen afspraken gemaakt over het opzetten van één sterke Europese kapitaalmarkt (DNB, 2006). Om dit te kunnen realiseren is een uniforme en transparante financiële verslaggeving van belang. Daarnaast werd door boekhoudschandalen duidelijk dat de oude verslaggevingsregels onvoldoende in- en doorzicht gaven in de financiële cijfers van bedrijven. Boekhoudschandalen zoals bij WorldCom, Enron en andere bedrijven hebben het vertrouwen van het publiek geschaad en dus wat het noodzakelijk om nieuwe verslaggevingsregels te introduceren (Kinnegim, 2005).

Door de verordening¹ van de Europese Unie zullen alle beursgenoteerde bedrijven per 1 januari 2005 verplicht zijn om de *International Financial Reporting Standards* (IFRS) toe te passen in hun geconsolideerde jaarrekening. Het doel van de IFRS is het verbeteren van de kwaliteit van de financiële informatie door deze informatie transparanter en beter vergelijkbaar te maken (Beyers, 2009; Brüggeman et al., 2013).

Uit eerder onderzoek naar de kwaliteit van de financiële verslaggeving komen verschillende resultaten. De voorstanders van de invoering van IFRS zullen stellen dat de invoering van IFRS heeft geleid tot een betere kwaliteit van de financiële verslaggeving. Zo stellen Barth et al. (2008) bijvoorbeeld dat de *earnings management* van managers afneemt. Door de invoering van IFRS hebben managers minder neiging om de winst te beïnvloeden, wat ten goede komt aan de kwaliteit van de externe verslaggeving. Daarnaast stellen zij dat er meer tijdige verliesneming is en dat de waarderelevantie van de financiële informatie stijgt. Tezamen zorgt dit voor een hogere kwaliteit van de jaarrekening. Tegenstanders stellen juist dat de kwaliteit van de jaarrekening daalt door de invoering van IFRS (Ahmed et al., 2013).

Naast de accountingstandaarden die in een land gebruikt worden, zijn er nog een aantal andere factoren die bepalen of een jaarrekening van hoge kwaliteit is of niet. De verslaggevingsstandaarden worden gezien als een onderdeel van het institutionele systeem van een land (Ball, 2001) en de kwaliteit wordt ook bepaald door bedrijfsspecifieke factoren. Het institutionele systeem van een land is dus ook van belang om te bepalen of de jaarrekening van hoge kwaliteit is. Zo blijkt dat *common law* landen, zoals Canada, Australië, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, een betere bescherming bieden voor investeerders en dat de kwaliteit van de jaarrekening in deze landen hoger is in vergelijking met *code law* landen, zoals België, Frankrijk en Duitsland (Leuz et al., 2003).

¹ Verordening (EU) 1606/2002

1.1. Onderzoeksvraag

Het is dit jaar vijftien jaar geleden dat IFRS verplicht werd ingevoerd voor de beursgenoteerde bedrijven in Nederland. Deze scriptie richt zich op de beursgenoteerde bedrijven in Nederland en bekijkt of de kwaliteit van de externe verslaggeving door de invoering van IFRS is toegenomen. In dit onderzoek wordt getracht om een antwoord te vinden op de vraag:

In welke mate is de kwaliteit, gekeken naar waarderelevantie en earnings management, van de externe verslaggeving in Nederland toegenomen door de verplichte invoering van IFRS in 2005?

Om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag moeten eerst een aantal deelvragen beantwoord worden. De deelvragen van dit onderzoek luiden:

1. Waarvan verschilt IFRS ten opzichte van *Dutch Generally Accepted Accounting Principles* (Dutch GAAP)?
2. Hoe wordt de kwaliteit van externe verslaggeving gemeten?
3. Welke factoren dragen bij aan de kwaliteit van de externe verslaggeving?

1.2. Wetenschappelijk relevantie

In het verleden is onderzoek gedaan of het invoeren van IFRS heeft geleid tot een stijging van de kwaliteit van de jaarrekening. Zoals eerdergenoemd zijn de resultaten van deze onderzoeken wisselend te noemen. Barth et al. (2008) stellen dat de kwaliteit van de jaarrekening is toegenomen na de invoering van IFRS, terwijl Ahmed et al. (2013) stellen dat de kwaliteit is afgenomen. In deze onderzoeken werd vooral onderzoek gedaan waarbij gekeken werd naar het verschil van de kwaliteit van de jaarrekening tussen landen. Deze scriptie focust zich op één land, namelijk Nederland. Aangezien Nederland een code law land is, kan gekeken worden naar de kwaliteit van jaarrekeningen in code law landen. Dit maakt het onderzoek wetenschappelijk relevant.

1.3. Maatschappelijke relevantie

Volgens artikel 2:362 BW moet de jaarrekening van een bedrijf een getrouw, duidelijk en stelselmatig beeld geven van een bedrijf. Aan de hand van de financiële informatie die gegeven wordt in de jaarrekening moeten gebruikers beslissingen kunnen maken of zij bijvoorbeeld gaan investeren in een bedrijf of niet. Voor de gebruikers is het relevant om te weten of de informatie in de jaarrekeningen van enige kwaliteit is, zodat zij hun beslissingen kunnen maken op informatie die kwaliteit bevat. Dit maakt het onderzoek maatschappelijk relevant.

1.4. Structuur

De opbouw van de scriptie is als volgt. In het tweede hoofdstuk worden de relevante termen uiteengezet die belangrijk zijn om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Aan de hand van het literatuuronderzoek kunnen de hypothesen van het onderzoek opgesteld worden, deze volgen in hoofdstuk drie. Hoofdstuk drie bevat, naast de hypothesen, de beschrijving van de data en een uitleg van de gebruikte methodes om de kwaliteit van de externe verslaggeving te meten. De resultaten van het onderzoek volgen in hoofdstuk vier, waarbij de resultaten vergeleken zullen worden met de opgestelde hypothesen. Tot slot zal in hoofdstuk vijf een antwoord gegeven worden op de onderzoeksvraag, zullen de beperkingen van het onderzoek besproken worden en worden enkele aanbevelingen tot vervolgonderzoek gegeven.

2. Theoretisch kader en literatuuronderzoek

In dit hoofdstuk zullen de belangrijkste termen worden toegelicht die belangrijk zijn om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Eerst zal gekeken worden naar het verschil tussen IFRS en Dutch GAAP. Vervolgens zal gekeken worden naar de onderzoeken die tot nu toe zijn uitgevoerd naar de kwaliteit van de externe verslaggeving. Tot slot zullen verschillende factoren besproken worden die de kwaliteit van de externe verslaggeving bepalen in een land.

2.1. Verschillen tussen IFRS en Dutch GAAP

Beursgenoteerde bedrijven in Nederland zijn sinds 1 januari 2005 verplicht IFRS toe te passen in hun geconsolideerde jaarrekening. Voor de enkelvoudige jaarrekening van beursgenoteerde bedrijven geldt deze verplichting niet, maar IFRS kan op grond van artikel 2:362 lid 8 BW ook toegepast worden in de enkelvoudige jaarrekening. De niet-beursgenoteerde bedrijven kunnen kiezen of zij de jaarrekening opstellen volgens IFRS of op grond van Titel 9 Boek 2 BW, ook wel Dutch GAAP genoemd. Uit deze wetgeving kan opgemaakt worden dat de Nederlandse wetgever positief tegenover IFRS staat (Brouwer & Hoogendoorn, 2017).

In het algemeen zit een verschil in de status van de regelgeving (EY, 2019a). Het systeem van IFRS is in vergelijking met Dutch GAAP *rules-based*, wat inhoudt dat bedrijven niet of nauwelijks mogen afwijken van de regelgeving. Bedrijven mogen afwijken van IFRS in zeer uitzonderlijke omstandigheden. De Nederlandse wet- en regelgeving is daarentegen meer als *principles-based* te omschrijven (Shortridge & Myring, 2004). Het is mogelijk van de regels af te wijken als daar een gegronde reden voor is. Bij de overgang van Dutch GAAP naar IFRS kan het dus voorkomen dat onder Dutch GAAP afgeweken mocht worden van de regelgeving en dit onder IFRS niet meer mag.

Uit onderzoek blijkt dat accountingsstandaarden die principles-based zijn, zorgen voor een hogere kwaliteit van de externe verslaggeving (Sundvik, 2019). Op principles-based gebaseerde standaarden geven meer vrijheid aan managers om informatie van hogere kwaliteit te creëren. De rules-based standaarden kunnen managers dwingen een verslaggevingsregel toe te passen, waar niet vanaf geweken mag worden, waardoor de financiële informatie niet de juiste weergave geeft van een bedrijf en dit ten koste gaat van de kwaliteit van de externe verslaggeving. (Dye & Sunder, 2001).

Brouwer en Hoogendoorn (2017) stellen dat de verschillen tussen IFRS en Dutch GAAP relatief klein zijn. Maar EY (2019b) stelt dat het aantal minimale verschillen de afgelopen jaren is toegenomen. Elk jaar stellen zij een publicatie op waarin zij een vergelijking maken tussen IFRS en Dutch GAAP. In deze publicatie maken zij een onderscheid tussen verschillen in grondslagen van waardering en de resultaatbepaling, presentatie van de informatie en de toelichting. In Tabel 1 is aangegeven of het verschil tussen IFRS en Dutch GAAP leidt tot strijdigheid of dat één van de twee accountingstandaarden strikter geformuleerde eisen heeft. Uit Tabel 1 kan geconcludeerd worden dat het aantal verschillen tussen IFRS en Dutch GAAP toegenomen is, van 431 verschillen in 2015 naar 516 in 2019. Deze toename is te verklaren door de invoering van nieuwe standaarden, zoals de nieuwe standaard voor financiële instrumenten (IFRS 9), omzetverantwoording (IFRS 15) en de leases (IFRS 16).

Tabel 1

Ontwikkeling van de verschillen tussen IFRS en Dutch GAAP 2015-2019

	Strijdig					IFRS strikter					Dutch GAAP strikter				
	2019	2018	2017	2016	2015	2019	2018	2017	2016	2015	2019	2018	2017	2016	2015
Grondslagen	89	88	67	63	63	167	158	171	146	132	57	56	58	40	34
Presentatie	20	23	19	18	10	35	34	33	35	38	39	37	31	29	39
Toelichting	-	-	-	-	-	65	50	55	52	60	44	27	27	29	55
Totaal	109	111	86	81	73	267	242	259	233	230	140	120	116	98	128

Bron: EY, 2019b

In het volgende stuk zullen een aantal verschillen besproken worden tussen IFRS en Dutch GAAP. Hierbij worden verschillen besproken die duidelijk laten zien dat Dutch GAAP meer ruimte geeft in de toepassing van de verslaggevingsregels dan IFRS en dat Dutch GAAP gedefinieerd kan worden als principles-based. Dit wordt besproken aan de hand van de jaarlijkse analyse van EY (2019b) en aan de hand van de gevonden verschillen door Brouwer en Hoogendoorn (2017).

2.1.1. Immateriële vaste activa

Volgens IFRS vindt geen afschrijving plaats op immateriële vaste activa waarvan de levensduur onbepaald is. Daarentegen is volgens Dutch GAAP de levensduur altijd bepaalbaar, met een maximale economische levensduur van twintig jaar. Daarnaast vindt volgens IFRS elk jaar een impairment beoordeling plaats voor de immateriële vaste activa waarvan de levensduur onbepaalbaar is. De impairment beoordeling vindt volgens Dutch GAAP plaats voor immateriële vaste activa waarover langer dan twintig jaar wordt afgeschreven.

2.1.2. Materiële vaste activa

Volgens IFRS kan de actuele waarde van een actief alleen ingevuld worden door de reële waarde. Voor Dutch GAAP is het afhankelijk van de situatie en kan invulling plaatsvinden door de actuele kostprijs of lagere realiseerbare waarde. Onder IFRS is het verplicht om de herstelkosten van de boekwaarde van het actief te verwerken. Bij een wijziging in deze herstelkosten leidt dit tot wijzigingen in de herwaarderingsreserve, terwijl dit onder Dutch GAAP niet zo is. Ten slotte dienen biologische activa volgens IFRS gewaardeerd te worden tegen de reële waarde. Onder Dutch GAAP kunnen bedrijven een keuze maken tussen de actuele waarde en de kostprijs.

2.1.3. Deelnemingen en joint ventures

In de enkelvoudige jaarrekening worden deelnemingen in groepsmaatschappijen en deelnemingen waarop invloed van betekenis uitgeoefend wordt onder IFRS gewaardeerd tegen de *equity method*, kostprijs of reële waarde. Volgens Dutch GAAP worden deze deelnemingen gewaardeerd tegen de nettovermogenswaarde. In de geconsolideerde jaarrekening moeten de deelnemingen waarop invloed van betekenis wordt uitgeoefend gewaardeerd worden tegen de equity methode onder IFRS en tegen de nettovermogenswaarde onder Dutch GAAP

Om te bepalen of sprake is van invloed van betekenis moet onder Dutch GAAP gekeken worden of de potentiële stemrechten *substance* hebben. Volgens IFRS moet gekeken worden of de potentiële stemrechten op de balansdatum uitoefenbaar of converteerbaar zijn, waarbij de intentie om uit te kunnen oefenen en de financiële mogelijkheid om uit te kunnen oefenen geen enkele rol spelen.

IFRS maakt een onderscheid tussen *joint ventures en joint arrangements* en voor beide bestaat een aparte, maar verplichte verwerkingsmethode. Dutch GAAP kent alleen een joint venture welke verwerkt kan worden volgens de proportionele consolidatie of waardering tegen nettovermogenswaarde.

2.1.4. Winst- en verliesrekening

IFRS gaat bij de verantwoording van de opbrengsten (IFRS 15) uit van de overdracht van de beschikkingsmacht van een goed of van een dienst. Bepalend is of de principaal de beschikkingsmacht van deze goederen of diensten heeft. Dutch GAAP gaat daarentegen niet uit van de overdracht van de beschikkingsmacht, maar van de overdracht van de economische risico's en voordelen. Ook hier is weer bepalend of de principaal beschikt over deze economische risico's en voordelen.

2.1.5. Fusies en overnames (inclusief goodwill)

Volgens IFRS moet een overname verwerkt worden volgens de *acquisition method*, waarbij de kosten gerelateerd aan de overname direct verwerkt worden in het resultaat. Onder Dutch GAAP zal aan de hand van de omstandigheden gekeken worden of de overname verwerkt moet worden onder de *acquisition method* of de *pooling of interest method*, waarbij de kosten van de overname worden verwerkt in de verkrijgingsprijs. Bij het opnemen en waarderen van de (immateriële vaste) activa maakt de waarschijnlijkheidseis dat in de toekomst economische voordelen genoten worden onderdeel uit van de waardering, terwijl volgens Dutch GAAP de waarschijnlijkheidseis een apart vereiste is.

De *goodwill* die ontstaat bij een overname wordt geactiveerd, maar wordt niet afgeschreven volgens IFRS. Ieder jaar vindt een impairment beoordeling plaats. Onder Dutch GAAP wordt de goodwill geactiveerd, maar wordt wel afgeschreven over de economische levensduur.

2.1.6. Financiële instrumenten

IFRS kent verschillende categorieën waarin de financiële instrumenten verdeeld worden, met de daaraan gerelateerde waarderingsgrondslagen. Deze categorieën bestaan niet onder Dutch GAAP. Er bestaat ook een reële waarde optie volgens IFRS, die niet bestaat onder Dutch GAAP. Derivaten moeten gewaardeerd worden tegen de reële waarde volgens IFRS. De *hedge accounting* criteria zijn streng onder IFRS. Onder Dutch GAAP zijn deze meer principles-based. Als derivaten gewaardeerd zijn tegen kostprijs, kunnen bedrijven kostprijs hedge accounting toepassen.

2.1.7. Leasing

Het eerste verschil is de definitie die aan een lease gegeven wordt. Volgens IFRS is een lease een overeenkomst waarbij het gebruiksrecht van een actief voor een bepaalde periode geruild wordt voor een vergoeding. Volgens Dutch GAAP is een lease een overeenkomst waarbij de lessor zijn gebruiksrecht van een actief voor een bepaalde tijd geeft aan een lessee tegen een vergoeding. Onder Dutch GAAP wordt onderscheid gemaakt tussen een financiële- en operationele lease, onder IFRS wordt dit onderscheid niet meer gemaakt (IFRS 16).

2.1.8. Conclusie

Uit de bovenstaande verschillen tussen IFRS en Dutch GAAP kan afgeleid worden dat Dutch GAAP meer ruimte geeft om af te wijken van verslaggevingsregels dan IFRS. Dutch GAAP kan gedefinieerd worden als een principles-based standaard, waardoor de kwaliteit van de externe verslaggeving van bedrijven die Dutch GAAP toepassen hoger zou kunnen zijn dan van bedrijven die IFRS toepassen (Sundvik, 2019; Dye & Sunder, 2001).

2.2. Kwaliteit van de externe verslaggeving

Onder de kwaliteit van de externe verslaggeving verstaat men de bruikbaarheid van de financiële informatie die de huidige economische situatie van een bedrijf weergeeft voor alle gebruikers van de jaarrekening (Soderstrom & Sun, 2007). Uit onderzoek blijkt dat de kwaliteit van de externe verslaggeving moeilijk te meten is en dat op verschillende manieren naar de kwaliteit gekeken kan worden (Barth et al., 2008). De kwaliteit van de externe verslaggeving kan bijvoorbeeld gemeten worden aan de hand van de waarderelevantie van de financiële informatie en earnings management.

In de bestaande literatuur wordt onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de externe verslaggeving. Een belangrijk onderscheid dat hierbij gemaakt wordt, is de kwaliteit van de externe verslaggeving in landen waar bedrijven verplicht zijn IFRS toe te passen en de kwaliteit van de externe verslaggeving in landen waar bedrijven IFRS vrijwillig toepassen.

2.2.1. Verplichte toepassing van IFRS

Net als voor bedrijven in Nederland is het voor bedrijven in Italië verplicht IFRS verplicht toe te passen sinds 2005. Paglietti (2009) heeft onderzoek gedaan naar de impact van de verplichte toepassing voor IFRS in Italië, een typisch code law land. In dit onderzoek heeft zij zich gefocust op de waarderelevantie en dit blijkt toegenomen te zijn na de invoering van IFRS. Zij stelt dat naast de accountingstandaarden ook andere institutionele factoren, die per land verschillend zijn, meewegen in de bepaling van de kwaliteit van de externe verslaggeving.

Ook in Griekenland is onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de externe verslaggeving (Dimitropoulos et al., 2013). Zij vergeleken de periode 2005 tot en met 2008 met de periode 2001 tot en met 2004. In het onderzoek hebben zij ook rekening gehouden met bedrijfsspecifieke factoren en kwamen tot de conclusie dat de earnings management gedaald is en dat de waarderelevantie van zowel de winsten als de boekwaarde van het eigen vermogen is toegenomen. Onderzoek naar de verplichte toepassing van IFRS bij bedrijven in Australië leidt tot dezelfde resultaten (Elias, 2012). Ook hier stijgt de kwaliteit van de externe verslaggeving doordat de earnings management afneemt en de waarderelevantie van de financiële informatie stijgt.

De resultaten uit voorgaande onderzoeken zijn niet altijd consistent. Morais en Curto (2008) hebben onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de externe verslaggeving in Portugal. Hier werden 34 beursgenoteerde bedrijven onderzocht in de periodes 1995 tot en met 2004 en 2004 tot en met 2005. In dit onderzoek wordt juist geconcludeerd dat de waarderelevantie van de financiële informatie is afgenomen na de invoering van IFRS.

Ook Ahmed et al. (2013) stellen dat de kwaliteit van de externe verslaggeving gedaald is na de verplichte invoering van IFRS. Zij hebben bedrijven uit 20 verschillende landen die IFRS verplicht hebben ingevoerd in 2005 vergeleken met bedrijven uit 15 landen waar IFRS niet verplicht is. Uit hun onderzoek blijkt dat de invoering van IFRS zorgt voor meer winstafvlakking, meer agressief gebruik van accruals en een afname van de tijdige verliesneming. Hun conclusie is dan ook dat de kwaliteit van de externe verslaggeving gedaald is bij de bedrijven in landen die in 2005 IFRS verplicht hebben gesteld. Tot eenzelfde conclusie komt Paananen (2008) waarbij gekeken wordt naar de kwaliteit van de externe verslaggeving van bedrijven in Zweden. Zij stelt onder andere dat de waarderelevantie gedaald is en dat de kwaliteit van de externe verslaggeving gedaald is na de verplichte invoering van IFRS in Zweden.

2.2.2. Vrijwillige toepassing van IFRS

Een belangrijk onderzoek naar de kwaliteit van de externe verslaggeving is het onderzoek van Barth et al. (2008). Zij deden onderzoek naar bedrijven uit 21 verschillende landen die IFRS toepasten in de periode 1994 tot en met 2003. In het algemeen was de conclusie dat de kwaliteit van de externe verslaggeving van bedrijven die IFRS toepasten hoger was, dan de kwaliteit van de externe verslaggeving van de bedrijven die geen IFRS toepasten. Daarnaast blijkt ook dat IFRS leidt tot een hogere kwaliteit van de externe verslaggeving in vergelijking met de nationale verslaggevingsstandaarden. Het toepassen van IFRS gaat namelijk gepaard met minder winstafvlakking, minder earnings management, meer tijdige verliesneming en een toenemende waarderelevantie van de financiële informatie, wat ten goede komt aan de kwaliteit van de externe verslaggeving.

In Duitsland was het voor 2005 niet verplicht IFRS toe te passen in de externe verslaggeving (Christensen et al., 2014). Sommige bedrijven in Duitsland besloten IFRS vrijwillig toe te passen, omdat zij voordelen zagen in het toepassen van IFRS. Uit dit onderzoek blijkt dat bij Duitse bedrijven die vrijwillig IFRS toepassen de earnings management daalt en dat de waarderelevantie van de financiële informatie toeneemt. Hierdoor neemt de kwaliteit van de externe verslaggeving van bedrijven die vrijwillige IFRS toepassen toe. Maar ook bij onderzoek naar het vrijwillig toepassen van IFRS zijn de uitkomsten tegenstrijdig, zelfs naar onderzoek binnen hetzelfde land. Zo stellen Tendeloo en Vanstraelen (2005) dat de earnings management is toegenomen bij vrijwillige gebruikers van IFRS in Duitsland, en dat de kwaliteit van de externe verslaggeving is gedaald. Ten slotte hebben Eccher en Healy (2000) onderzoek gedaan naar de vrijwillige toepassing van IFRS in China. Zij stellen dat de waarderelevantie van de financiële informatie niet is toegenomen nadat bedrijven zijn overgestapt van de lokale GAAP naar IFRS.

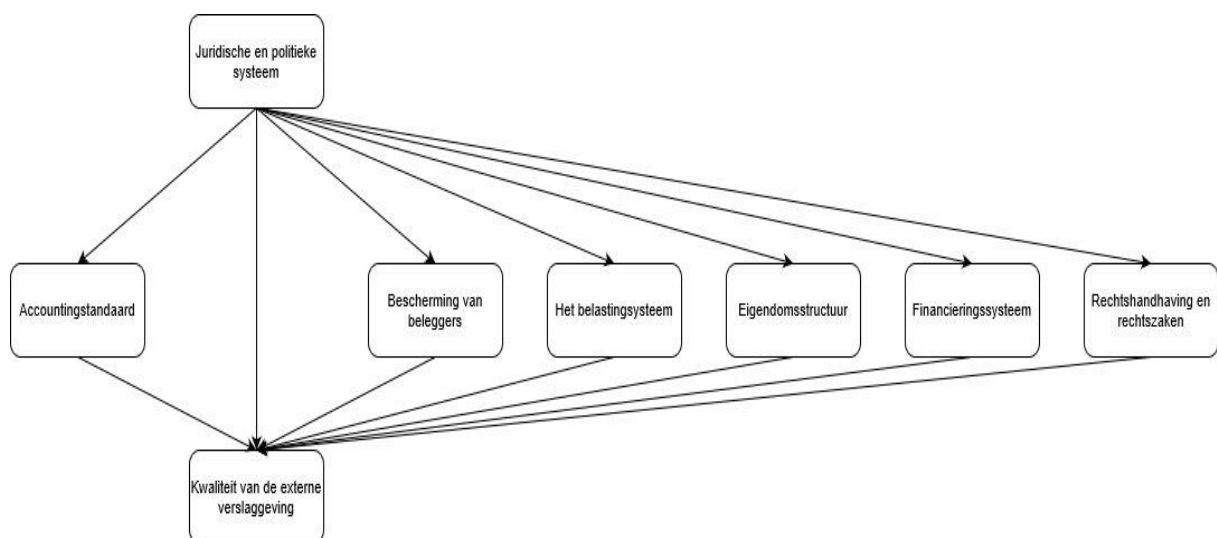
2.2.3. Conclusie

In het voorgaande stuk is de literatuur besproken met betrekking tot de kwaliteit van de externe verslaggeving van een bedrijf in een land. De uitkomsten van de onderzoeken zijn tegenstrijdig te noemen, dit zowel voor de landen waar IFRS verplicht is voor bedrijven als voor de landen waar IFRS vrijwillig wordt toegepast door bedrijven. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de kwaliteit van de externe verslaggeving is toegenomen na de verplichte of vrijwillige toepassing van IFRS door bedrijven. Dit omdat de earnings management bij bedrijven is afgenomen en de waarderelevantie van de financiële informatie is toegenomen.

Daarentegen stellen andere onderzoeken dat de kwaliteit van de externe verslaggeving is afgenomen, omdat earnings management toeneemt en de waarderelevantie van de financiële informatie afneemt. De tegenstrijdigheid van de uitkomsten kan verklaard worden door onder andere het onderzoek van Paglietti (2009). Zij stelt namelijk dat een accountingstandaard één van de factoren is die de kwaliteit van de externe verslaggeving verklaart. De andere factoren die een rol spelen bij de bepaling van de kwaliteit van de externe verslaggeving worden in het volgende stuk uitgewerkt.

2.3. Factoren voor de kwaliteit van de externe verslaggeving

Ball et al. (2003) en Paglietti (2009) concluderen dat een accountingstandaard niet alleen zorgt voor een hoge kwaliteit van de externe verslaggeving. Naast de accountingstandaard in een land zijn nog een aantal andere factoren essentieel die bepalen of de externe verslaggeving van hoge kwaliteit is.

Figuur 1. Factoren die kwaliteit van de externe verslaggeving bepalen

Bron: Ball et al. (2003); Soderstrom en Sun (2007)

In Figuur 1 worden de belangrijkste factoren genoemd die de kwaliteit van de externe verslaggeving bepalen in een land. Aangezien deze factoren in elk land verschillend zijn, kunnen de verschillen van de kwaliteit van de externe verslaggeving tussen landen verklaard worden door deze factoren (Ball et al., 2003; Paglietti, 2009).

2.3.1. Bescherming van beleggers

In welke mate beleggers beschermd worden, hangt af van de origine van het rechtssysteem in een land (Leuz et al., 2003). Een belangrijk onderscheid dat hierbij gemaakt kan worden, is een rechtssysteem dat gebaseerd is op common law of een rechtssysteem dat gebaseerd is op code law. Common law is ontstaan in de middeleeuwen en is vooral gebaseerd op gewoonterecht en de jurisprudentie is leidend (Pejovic, 2001). Het is ontstaan in het Verenigd Koninkrijk en heeft zich via kolonisten verspreid naar onder andere Canada, Australië en de Verenigde Staten. Code law daarentegen is een systeem dat is gebaseerd op de wetgeving die door de overheid wordt opgelegd (Pejovic, 2001). Hierbij wordt de jurisprudentie als tweede bron van het recht gezien. Een belangrijke codificatie van het recht is het Franse Code Civil, die ook de basis vormt van het rechtssysteem in Nederland (Leuz et al., 2003).

Nederland kan daarom gezien worden als een code law land. Uit onderzoek van Leuz et al. (2013) blijkt dat common law landen betere bescherming bieden aan de beleggers dan code law landen. Zij stellen dat in landen waar de beleggers betere bescherming krijgen de earnings management afneemt, omdat managers geen prikkels hebben om belangrijke informatie te maskeren, omdat beleggers goed beschermd worden. Houqe et al. (2012) stellen dat de kwaliteit van de externe verslaggeving zal toenemen als de beleggers beter beschermd worden. Aangezien Nederland een code law land is, zou de earnings management toe kunnen nemen, aangezien beleggers hier minder goed beschermd worden. Hierdoor zou de kwaliteit van de externe verslaggeving in Nederland kunnen dalen, doordat de beleggers minder goed beschermd worden dan de beleggers in common law landen.

2.3.2. Het belastingsysteem

Daarnaast bepaalt ook het belastingsysteem in een land of de externe verslaggeving een hoge kwaliteit heeft. Uit onderzoek blijkt dat wanneer de boekhoudkundige en de fiscale winst sterk met elkaar gelinkt zijn, de kwaliteit van de externe verslaggeving zal dalen (Atwood et al., 2010). Managers zullen dan proberen om de boekhoudkundige winst zo laag mogelijk te houden om zo min mogelijk belasting te betalen. Managers gaan proberen om de winst te sturen, waardoor de kwaliteit van de verslaggeving zal dalen. Daarnaast blijkt dat hoe hoger het belastingpercentage in een land is, hoe meer aan earnings management gedaan wordt, wat ten nadele komt aan de kwaliteit van de externe verslaggeving (Burgstahler et al., 2006).

2.3.3. Eigendomsstructuur

Uit het onderzoek van Leuz et al. (2003) blijkt de eigendomsstructuur van een bedrijf van belang te zijn om te bepalen of de externe verslaggeving van hoge kwaliteit is. Zij stellen dat in landen waarin de eigendom van de bedrijven verdeeld is onder verschillende aandeelhouders de earnings management lager is, en daardoor de kwaliteit van de externe verslaggeving hoger is. Fan en Wong (2002) verklaren dit aan de hand van asymmetrische informatie. Zij stellen dat een bedrijf dat een klein groepje eigenaren heeft, minder informatie naar buiten zal brengen om te handelen in hun eigen belang, waardoor de kwaliteit van de externe verslaggeving zal dalen.

2.3.4. Financieringssysteem

In landen waar de financiering van banken komt, zal de kwaliteit van de externe verslaggeving lager liggen dan in landen waar financiering via de aandeelhouders binnenkomt (Soderstrom & Sun, 2007). Aandeelhouders zijn namelijk afhankelijk van de jaarrekening van een bedrijf, waarop zij beslissen of zij gaan investeren in het bedrijf. Banken hebben private communicatiekanalen om informatie in te winnen over een bedrijf, waardoor zij minder eisen stellen aan de kwaliteit van de jaarrekening (Sun, 2005). Hij stelt dat bedrijven, die vooral gefinancierd worden door banken, een lagere kwaliteit van de externe verslaggeving hebben, dan bedrijven die vooral gefinancierd zijn door aandeelhouders.

2.3.5. Rechtshandhaving en rechtszaken

Ten slotte blijkt dat *legal enforcement* ook een belangrijke factor is in het bepalen van de kwaliteit van de externe verslaggeving. Het blijkt dat hoe sterker de rechtshandhaving is, hoe hoger de kwaliteit van de externe verslaggeving zal zijn (Leuz et al., 2003). In landen waar de regels niet gehandhaafd worden, zullen bedrijven meer gebruik maken van de discretionaire bevoegdheid van de verslaggevingsregels (Burgstahler et al, 2006). Zij stellen dat dit ook te maken heeft met de kans op vervolging bij het overtreden van de wet. Als in een bepaald land de kans klein is dat een bedrijf vervolgd wordt als zij bepaalde regels overtreden, dan zullen deze bedrijven sneller de regels overtreden dan in landen waar bedrijven sneller vervolgd worden voor het overtreden van de regels. Dus hoe beter het recht gehandhaafd wordt en hoe groter de kans is op vervolging bij overtreding van regels, des te hoger is de kwaliteit van de externe verslaggeving. Daarnaast zal een bedrijf dat gecontroleerd is door een bedrijf uit de *Big Four* (Deloitte, EY, PwC of KPMG) een hogere kwaliteit van de externe verslaggeving hebben (Francis & Yu, 2009; Dimitropoulos et al., 2013). De Big Four wordt onafhankelijk geacht en een fout of rechtszaak kan zorgen voor reputatieschade.

2.3.6. Factoren voor kwaliteit van de externe verslaggeving in Nederland

Uit het onderzoek van Leuz et al. (2003) blijkt dat Nederland getypeerd kan worden als een code law land met een oorsprong van het rechtssysteem in Frankrijk. De bescherming van beleggers is in Nederland niet hoog of laag te noemen. In het onderzoek is een variabele gecreëerd, die een waarde van nul tot en met vijf kan aannemen, in Nederland is dit twee. De beleggers in Nederland worden een beetje beschermd, maar niet zo goed als in andere (common law) landen, zoals bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk waar de score vijf is. Hierdoor zou de kwaliteit van de externe verslaggeving in Nederland kunnen dalen. Het belastingsysteem wordt in Nederland onafhankelijk gezien van de financiële boekhouding (Badloe, 2011). Het belastingsysteem wordt irrelevant geacht bij het bepalen van de kwaliteit van de externe verslaggeving, wat de kwaliteit van de externe verslaggeving bevordert.

Om te kijken naar de concentratie van het eigendom wordt gekeken naar het percentage van het aantal gewone aandelen dat gehouden wordt door de drie grootste aandeelhouders (Leuz et al., 2003). In Nederland is dat 31%, wat vergeleken met andere landen één van de laagste scores is. Dit betekent dat gesteld kan worden dat het eigendom verdeeld is over verschillende aandeelhouders, wat zorgt voor een betere kwaliteit van de externe verslaggeving. Het financieringssysteem wordt bekeken aan de hand van de aandelenmarkt en hoe belangrijk deze markt is in Nederland. Het blijkt dat Nederland één van de hoogste scores heeft op deze variabele en dus kan gesteld worden dat de financiering grotendeels binnenkomt via de aandelenmarkt, wat de kwaliteit van de externe verslaggeving zal bevorderen.

Vervolgens wordt in het onderzoek van Leuz et al. (2003) gesteld dat de legal enforcement hoog is in Nederland. In het onderzoek worden verschillende factoren onderzocht, zoals bijvoorbeeld de efficiëntie van het rechtssysteem. De variabele varieert van nul tot en met tien, waarbij een hogere score staat voor een betere legal enforcement. Nederland scoort een tien, wat aangeeft dat de legal enforcement in Nederland hoog is. Ten slotte blijkt dat in 2017 alle bedrijven uit de AEX- en AMX index gecontroleerd zijn door bedrijven uit de Big Four (Dixon, 2018). Dit zou ook de kwaliteit van de externe verslaggeving in Nederland kunnen bevorderen.

2.3.7. Conclusie

De kwaliteit van de externe verslaggeving in Nederland zou hoog moeten zijn als gekeken wordt naar andere factoren dan de accountingstandaard. Het belastingsysteem is in Nederland irrelevant bij de bepaling van de kwaliteit. Daarnaast is het eigendom van bedrijven verspreid over verschillende eigenaren, wordt de aandelenmarkt belangrijk geacht, is de legal enforcement hoog en worden de beursgenoteerde bedrijven gecontroleerd door de Big Four. Daarentegen zou de bescherming van de beleggers de kwaliteit omlaag kunnen halen.

3. Data en methode

In dit hoofdstuk zullen eerst de hypothesen opgesteld worden aan de hand van het literatuuronderzoek in hoofdstuk twee. Om de hypothesen te kunnen verwerpen of te kunnen bevestigen, wordt gebruik gemaakt van een empirische analyse. In dit hoofdstuk zal de data die gebruikt is, worden toegelicht. Ten slotte worden de methodes uitgelegd die gebruikt zijn om de waarderelevantie van de financiële informatie en earnings management te meten.

3.1. Hypotheses

De literatuur over de verplichte invoering van IFRS geeft geen eenduidig antwoord of de waarderelevantie van de financiële informatie toeneemt of afneemt nadat IFRS is ingevoerd. Zo stellen Paglietti (2009) en Dimitropoulos et al. (2013) bijvoorbeeld dat de waarderelevantie van de financiële informatie is toegenomen, waardoor de kwaliteit van de externe verslaggeving is gestegen. Daarentegen stellen Morais en Curto (2008) dat de waarderelevantie van de financiële informatie is afgenomen, waardoor de kwaliteit van de externe verslaggeving is afgenomen. Uit de literatuur kan dus geen conclusie getrokken worden of de waarderelevantie van de financiële informatie zal gaan stijgen of dalen door de verplichte invoering van IFRS.

Uit de besproken literatuur blijkt wel dat Dutch GAAP meer ruimte geeft voor de afwijking van de verslaggevingsregels dan IFRS. Doordat bij Dutch GAAP eerder afgeweken kan worden van de verslaggevingsregels, zou dit ertoe kunnen leiden dat de financiële informatie van betere kwaliteit is (Dye & Sunder, 2001; Sundvik, 2019). Hierdoor is de financiële informatie relevant voor de gebruikers van de jaarrekening. De waarderelevantie van de financiële informatie onder IFRS zou lager kunnen zijn dan onder Dutch GAAP. Met betrekking tot de waarderelevantie van de financiële informatie wordt de volgende hypothese getoetst:

De waarderelevantie van de financiële informatie zal afnemen na de verplichte invoering van IFRS in Nederland.

Ook wordt in de literatuur geen eenduidig antwoord gegeven of de earnings management toeneemt of afneemt na de verplichte invoering van IFRS. Dimitropoulos et al. (2013) en Elias (2012) stellen dat de earnings management zal afnemen na de invoering van IFRS, wat ervoor zorgt de kwaliteit van de externe verslaggeving zal stijgen. Maar Ahmed et al. (2013) en Paananen (2008) stellen dat de earnings management is toegenomen, waardoor de kwaliteit van de externe verslaggeving is afgenomen. Dus ook bij earnings management kan niet geconcludeerd worden of de earnings management zal toenemen of afnemen door de verplichte invoering van IFRS.

Onder Dutch GAAP kunnen bedrijven eerder afwijken van de verslaggevingsregels dan onder IFRS. Op deze manier zouden bedrijven eerder aan earnings management kunnen doen onder Dutch GAAP dan onder IFRS (Ewert & Wagenhofer, 2005). De verplichte invoering van IFRS zou kunnen zorgen voor minder earnings management. Dit leidt tot de volgende hypothese:

De earnings management zal afnemen na de verplichte invoering van IFRS in Nederland.

3.2. Dataselectie

Om de data te verzamelen wordt gebruik gemaakt van de databanken *Datastream Navigator*, *Worldscope* en *CompustatGlobal*. Dit zijn databases die verschillende gegevens bevatten omtrent informatie uit de jaarrekening en de aandelenprijzen. Om de waarderelevantie van de financiële gegevens te meten, zijn van alle beursgenoteerde bedrijven in Nederland de gegevens opgevraagd van 2000 tot en met 2019. In de data wordt een splitsing gemaakt in twee periodes, namelijk een periode voor de verplichte invoering van IFRS, van 2000 tot en met 2004, en een periode na de verplichte invoering van IFRS, van 2005 tot en met 2019.

Om de earnings management te meten, zijn de gegevens van alle beursgenoteerde bedrijven in Nederland opgevraagd voor de periode 1999 tot en met 2019. Het jaar 1999 is nodig om procentuele verschillen uit te kunnen rekenen. Ook hier is de data gesplitst in twee periodes, namelijk een periode voor de verplichte invoering van IFRS, van 2000 tot en met 2004, en een periode na de verplichte invoering van IFRS, van 2005 tot en met 2018. Er is besloten om 2019 uit het onderzoek te laten, aangezien bij sommige variabelen data voor 2019 ontbrak.

Naast de verschillende tijdperiodes verschilt ook het aantal bedrijven per maatstaf. Eerst is de data voor 102 beursgenoteerde Nederlandse bedrijven opgevraagd. Eén bedrijf is uit de steekproef gehaald, omdat deze rapporteert in Amerikaanse dollars. Daarnaast is ook gekeken wanneer IFRS is ingevoerd bij een bedrijf, aangezien in dit onderzoek gekeken wordt naar de effecten van de verplichte invoering van IFRS in 2005. Door deze selectie werden 60 bedrijven uit de steekproef gehaald. Dit komt omdat zij voor 2005 IFRS vrijwillig toepasten, of de bedrijven kwamen pas na 2005 op de beurs, waardoor zij IFRS pas later gingen toepassen. Daarnaast zijn nog twee bedrijven uit de steekproef gehaald, omdat gegevens ontbraken in de periode 2000 tot en met 2019. Hiermee komt de steekproef voor de waarderelevantie van de financiële informatie op 39 bedrijven. Voor de steekproef voor de earnings management zijn nog eens drie bedrijven verwijderd, omdat gegevens ontbraken voor de periode 1999 tot en met 2018. Hierdoor komt de steekproef voor de earnings management op 36 bedrijven.

3.3. Methode

Er bestaan verschillende maatstaven om de kwaliteit van de externe verslaggeving te meten (Barth et al., 2008). In dit onderzoek worden de maatstaven waarderelevantie en earnings management gebruikt om de kwaliteit van de externe verslaggeving te meten in Nederland.

3.3.1. Waarderelevantie

In de literatuur wordt financiële informatie van een bedrijf relevant geacht, indien deze informatie een sterke associatie heeft met de marktwaarde van bedrijf (Barth et al., 2001). Financiële informatie is dus waarderelevant als de informatie relevant is voor de gebruikers van de jaarrekening. De gebruikers kunnen op basis van de financiële informatie het bedrijf beoordelen, bijvoorbeeld beslissen om te investeren in een bedrijf en dat wordt gereflecteerd in de aandelenprijs. Een verband tussen de financiële informatie van een bedrijf en de aandelenprijs van een bedrijf werd in 1968 al door Ball en Brown gevonden. Het model dat gebruikt wordt om de waarderelevantie van de financiële informatie te meten in Nederland, gaat uit van het Ohlson model (1995) met uitbreidingen uit latere literatuur (Kargin, 2013):

$$MW_{it} = \beta_0 + \beta_1 BEV_{it} + \beta_2 NI_{it} + \beta_3 IFRS_{it} + \beta_4 IFRS_{it} BEV_{it} + \beta_5 IFRS_{it} NI_{it} + \varepsilon_{it}$$

In dit model wordt de marktwaarde van een bedrijf (MW) vier maanden na het afsluiten van het boekjaar gebruikt. Op deze manier is de financiële informatie uit de jaarrekening verwerkt bij de gebruikers van de jaarrekening en zal de reactie van de gebruikers verwerkt zijn in de aandelenprijs (Harris & Muller, 1999). BEV staat voor de boekwaarde van het eigen vermogen en NI staat voor het resultaat van een bedrijf na de belastingheffing. Daarnaast is nog een dummyvariabele en het interactie-effect aan het model toegevoegd, zodat getoetst kan worden of de waarderelevantie is afgenomen na de invoering van IFRS. Op deze manier kan de periode voor de invoering van IFRS, dus van 2000 tot en met 2004, vergeleken worden met de periode na de invoering van IFRS, van 2005 tot en met 2019. De dummyvariabele neemt één aan na invoering van IFRS en anders nul.

Indien β_4 en β_5 significant zijn op een significantieniveau van 5% ($p < 0,05$), dan zijn de boekwaarde van het eigen vermogen en het resultaat na belasting anders gerelateerd aan de marktwaarde voor de twee groepen. Om te testen of de coëfficiënten van de IFRS groep significant zijn, wordt een F-toets uitgevoerd op de som van de coëfficiënten (bijvoorbeeld BEV + IFRSBEV). Ten slotte kan gekeken worden of de invoering van IFRS een positief of negatief effect heeft gehad op de boekwaarde van het eigen vermogen en het resultaat na belastingen. Indien een negatief effect geconstateerd wordt, zal de waarderelevantie na invoering van IFRS gedaald zijn en de kwaliteit van de externe verslaggeving afgenomen.

3.3.2. Earnings management

Een andere maatstaf om de kwaliteit van de externe verslaggeving te meten, is de earnings management. In de literatuur wordt earnings management gedefinieerd als het opzettelijk verstoren van de toepassing van de verslaggevingstandaarden (Rosenfield, 2000). Een manier om de earnings management te meten, is te kijken of managers er naar streven om een kleine winst te rapporteren in plaats van een verlies. Managers proberen een kleine winst te rapporteren om zo te vermijden dat zij een verlies moeten rapporteren (Leuz et al., 2003). Het model van Chen et al. (2010) wordt gebruikt om te kijken of na de invoering van IFRS nog steeds geprobeerd wordt om een kleine winst te rapporteren. Het model is als volgt:

$$KPW = \beta_0 + \beta_1 IFRS_{it} + \beta_2 GROOTTE_{it} + \beta_3 GROEI_{it} + \beta_4 AANDEEL_{it} + \beta_5 SA_{it} \\ + \beta_6 SCHULD_{it} + \beta_7 VK_{it} + \beta_8 CASH_{it} + \beta_9 AUD_{it} + \beta_{10} EIGEN_{it} + \varepsilon_{it}$$

KPW neemt één aan als het jaarlijkse netto-inkomen gedeeld door het totale actief van het vorige jaar tussen de 0 en 0,01 is, en anders nul. Deze regressie wordt als een logistische regressie uitgevoerd en niet als een lineaire regressie, omdat KPW een ander meetniveau heeft. KPW kan namelijk maar twee waardes aannemen, namelijk nul of één, en volgt dus geen continue verdeling. Een lineaire regressie heeft de aanname dat de afhankelijke variabele continue van aard is en daarom kan hier dus geen lineaire regressie uitgevoerd worden, maar wel een logistische regressie.

IFRS is een dummyvariabele en neemt één aan na de invoering van IFRS, en anders nul. De GROOTTE is een natuurlijk logaritme van de verkopen in euro's. De GROEI is de procentuele verandering van de verkopen. AANDEEL staat voor de procentuele verandering van de gewone aandelen en SA staat voor de totale schulden gedeeld door de totale activa. SCHULD is de procentuele verandering van de totale schulden. VK staat voor de verkopen gedeeld door de totale activa van het vorige jaar. CASH staat voor de cash flow uit operationele activiteiten gedeeld door de totale activa van het vorige jaar. AUD is een dummyvariabele en neemt één aan als het bedrijf een auditor heeft uit de Big Four (PwC, Deloitte, KMPG of EY) en anders nul. Tot slot staat EIGEN voor het percentage aandelen dat gehouden wordt door personen die rechtstreeks betrokken zijn bij de onderneming.

Een significante negatieve coëfficiënt van IFRS ($\beta_1 < 0$) op een significantieniveau van 5% ($p < 0,05$) geeft aan dat minder kans is op het managen naar een kleine winst na de invoering van IFRS (Chen et al., 2010). Dan kan geconcludeerd worden dat minder aan earnings management wordt gedaan en dat de kwaliteit van externe verslaggeving is toegenomen na de invoering van IFRS.

3.4. Beschrijvende statistieken

Hieronder zijn de beschrijvende statistieken te vinden voor zowel de waarderelevantie als de earnings management. Hierbij is de data beschreven voor de totale steekproef en voor de periodes van voor en na de invoering van IFRS.

3.4.1. Waarderelevantie

In Tabel 2 tot en met 4 zijn de beschrijvende statistieken voor de waarderelevantie weergegeven. Tabel 2 gaat over de totale steekproef van het onderzoek, dus over de periode 2000 tot en met 2019. Tabel 3 en 4 zijn opgesplitst in de periode voor de invoering van IFRS en in de periode na de invoering van IFRS.

De totale observaties van dit onderzoek zijn 780, zoals bij de boekwaarde van het eigen vermogen te zien is, maar bij de marktwaarde en het resultaat na belastingen wijkt dit aantal af. Dit heeft te maken met de uitschieters in de data, die te zien zijn in Figuur 2 tot en met 4 in bijlage A. Bij de marktwaarde zijn de vijf grootste waardes uit de steekproef gehaald en bij de resultaten na belasting zijn vier waardes uit de steekproef gehaald, omdat dit uitschieters zijn. Daarnaast is in de onderstaande tabellen te zien dat het minimum en het maximum uit elkaar liggen, en liggen het gemiddelde en de mediaan ook uit elkaar. Dit heeft te maken met het hoge aantal observaties waardoor de spreiding van de waardes ook groter is, dit is ook te terug te zien in de relatief grote standaarddeviatie.

Tabel 2

Beschrijvende statistieken van de totale steekproef waarderelevantie (2000-2019)

Variabele	Obs.	Gem.	Med.	Std. Dev.	Min.	Max.
MW	775	€ 6.056.040	€ 1.390.253	€ 10.800.000	€ 5.338	€ 68.000.000
BEV	780	€ 3.645.187	€ 818.864	€ 8.341.252	- € 679.000	€ 56.600.000
NI	776	€ 379.243	€ 69.273	€ 998.388	- € 2.886.793	€ 9.248.000

Tabel 3

Beschrijvende statistieken voor invoering IFRS waarderelevantie (2000-2004)

Variabele	Obs.	Gem.	Med.	Std. Dev.	Min.	Max.
MW	195	€ 4.753.684	€ 599.590	€ 9.722.604	€ 5.338	€ 58.200.000
BEV	195	€ 1.932.247	€ 441.053	€ 4.359.751	- € 814	€ 25.900.000
NI	192	€ 306.004	€ 54.179	€ 836.709	- € 1.208.000	€ 5.968.000

Tabel 4

Beschrijvende statistieken na invoering IFRS waarderelevantie (2005-2019)

Variabele	Obs.	Gem.	Med.	Std. Dev.	Min.	Max.
MW	580	€ 6.493.902	€ 1.565.066	€ 11.200.000	€ 23.611	€ 68.000.000
BEV	585	€ 4.216.167	€ 939.133	€ 9.229.732	- € 679.000	€ 56.600.000
NI	584	€ 403.322	€ 79.854	€ 1.045.631	- € 2.886.793	€ 9.248.000

3.4.2. Earnings management

De beschrijvende statistieken voor earnings management zijn te vinden in Tabel 5 tot en met 7. Tabel 5 bevat de beschrijvende data van de gehele steekproef, dus van 2000 tot en met 2018. Daarnaast bevat Tabel 6 de data van voor de invoering van IFRS, dus van 2000 tot en met 2004. Tabel 7 bevat de data na de invoering van IFRS, dus van 2005 tot en met 2018.

De totale observaties van dit onderzoek zijn 684, maar zoals in de tabellen te zien is, wijkt dit aantal bij een aantal variabelen af. In Figuur 5 tot en met 11 (zie bijlage A) zijn de uitschieters weergegeven in een grafiek. Deze uitschieters zijn dan ook uit de steekproef gehaald. In alle tabellen zijn nog steeds een aantal variabelen waarbij het maximum en minimum uit elkaar liggen, en hetzelfde geldt voor het gemiddelde en de mediaan. Dit heeft te maken met het hoge aantal observaties, waardoor de data gespreid is. Dit is ook terug te vinden in de relatief grote standaarddeviatie.

Tabel 5

Beschrijvende statistieken totale steekproef earnings management (2000-2018)

Variabele	Obs.	Gem.	Med.	Std. Dev.	Min.	Max.
KPW	684	0,083	n.v.t.	0,277	0	1
GROOTTE	667	14,264	14,358	1,769	10,050	17,957
GROEI	674	4,535	4,208	18,682	- 87,517	93,020
AANDEEL	668	2,222	0,284	6,609	- 16,202	45,397
SA	678	0,606	0,585	0,164	0,169	1,040
SCHULD	667	5,276	2,796	22,491	- 81,372	97,820
VK	681	1,257	1,122	0,976	0,004	4,626
CASH	681	0,086	0,093	0,096	- 0,492	0,495
AUD	684	0,956	n.v.t.	0,205	0	1
EIGEN	684	25,918	20,61	24,251	0	91,95

Tabel 6

Beschrijvende statistieken voor invoering IFRS earnings management (2000-2004)

Variabele	Obs.	Gem.	Med.	Std. Dev.	Min.	Max.
KPW	180	0,061	n.v.t.	0,240	0	1
GROOTTE	175	14,001	13,817	1,822	10,020	17,954
GROEI	177	7,420	6,486	23,581	- 87,517	93,020
AANDEEL	176	3,725	1,028	7,475	- 8,907	41,498
SA	179	0,645	0,656	0,166	0,175	1,034
SCHULD	174	5,677	3,993	26,908	- 78,565	97,821
VK	177	1,498	1,273	1,141	0,023	4,504
CASH	178	0,098	0,100	0,010	- 0,318	0,495
AUD	180	0,923	n.v.t.	0,256	0	1
EIGEN	180	28,056	24,005	24,738	0	91,95

Tabel 7

Beschrijvende statistieken na invoering IFRS earnings management (2005-2018)

Variabele	Obs.	Gem.	Med.	Std. Dev.	Min.	Max.
KPW	504	0,091	n.v.t.	0,288	0	1
GROOTTE	492	14,357	14,510	1,742	10,379	17,957
GROEI	497	3,507	3,773	16,499	- 75,786	66,245
AANDEEL	492	1,684	0,183	6,191	- 16,202	45,397
SA	499	0,593	0,571	0,161	0,169	1,040
SCHULD	493	5,133	2,765	20,739	- 81,372	93,351
VK	504	1,172	1,048	0,897	0,004	4,626
CASH	503	0,082	0,895	0,094	- 0,492	0,396
AUD	504	0,966	n.v.t.	0,181	0	1
EIGEN	504	25,154	19,665	24,053	0	89,44

4. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van de empirische analyse weergegeven worden. De hypothesen uit hoofdstuk drie zullen getoetst worden aan de hand van de opgestelde methodes in datzelfde hoofdstuk. Met het toetsen van de hypothesen kunnen de hypothesen verworpen of bevestigd worden.

4.1. Waarderelevantie

De eerste hypothese zal toetsen of de waarderelevantie na de verplichte invoering van IFRS is gedaald in Nederland. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van het Ohlson model (1995), met uitbreidingen uit latere literatuur (Kargin, 2013).

De resultaten van de regressieanalyse zijn te vinden in Tabel 8. Om de impact van de invoering van IFRS te onderzoeken, moet eerst gekeken worden naar β_4 en β_5 . Het interactie-effect tussen de dummyvariabele IFRS en de boekwaarde van het eigen vermogen (β_4) is significant negatief op een significantieniveau van 1% ($0,001 < 0,01$). Dit betekent dat de boekwaarde van het eigen vermogen anders gerelateerd is aan de marktwaarde voor de twee groepen. Daarnaast is het interactie-effect tussen dummyvariabele IFRS en het resultaat na de belastingen (β_5) significant positief op een significantieniveau van 5% ($0,013 < 0,05$). Ook dit betekent dat het resultaat na belasting anders gerelateerd is aan de marktwaarde van het bedrijf voor de twee groepen.

Tabel 8

Regressieresultaten waarderelevantie

Variabele	Coëfficiënt	P-waarde
Constante	1.088.347	0,003**
BEV	2,303	0,000***
NI	- 1,734	0,358
IFRS	1.015.179	0,015**
IFRSBEV	- 1,509	0,001***
IFRSNI	5,056	0,013**
N	771	
R ²	0,6837	
F	57,81***	

Noot. *** p < 0,01 ** p < 0,05

Om te testen of de coëfficiënten van de IFRS groep significant zijn, wordt een F-toets uitgevoerd op de som van de coëfficiënten. De nulhypothese is dat de coëfficiënt gelijk is aan nul en de alternatieve hypothese is dat coëfficiënt niet gelijk is aan nul. De coëfficiënt van de IFRS groep kan berekend worden door bijvoorbeeld de coëfficiënt van BEV op te tellen bij de coëfficiënt van IFRSBEV. De F-toets wordt voor elke som van de coëfficiënten apart uitgevoerd.

Tabel 9

F-toetsen op de coëfficiënten van de IFRS groep (IFRS = 1)

Variabele	F	P-waarde
BEV + IFRSBEV	58,98	0,000***
NI + IFRSNI	20,84	0,000***

Noot. *** $p < 0,01$

In Tabel 9 zijn de resultaten van de F-toetsen te vinden. De som van de coëfficiënten van BEV is significant ($0,000 < 0,01$) en dit geldt ook voor de som van de coëfficiënten van NI ($0,000 < 0,01$). De nulhypothese van de F-toets kan verworpen worden en de coëfficiënten zijn dus niet gelijk aan nul. Ten slotte wordt gekeken of de invoering van IFRS geleid heeft tot een positief of negatief effect op de boekwaarde van het eigen vermogen en op het resultaat na belastingen. De invoering van IFRS heeft een negatief effect op de boekwaarde van het eigen vermogen ($0,794 < 2,303$). De coëfficiënt 2,303 komt uit Tabel 8 en is de coëfficiënt voor de groep waarbij IFRS niet is ingevoerd (IFRS = 0). Voor de IFRS groep is de coëfficiënt 2,303 plus de coëfficiënt van IFRSBEV, aangezien IFRS nu één aanneemt, dus 0,794. Daarnaast heeft de invoering van IFRS een positief effect op het resultaat na belastingen ($3,322 > -1,734$). De coëfficiënten worden op dezelfde manier berekend als de coëfficiënten bij de boekwaarde van het eigen vermogen.

Het effect van IFRS is dus tweeledig, aan de ene kant zorgt de invoering van IFRS voor een positief effect, maar aan de andere kant voor een negatief effect. In Nederland is wel een effect gevonden door de invoering van IFRS, maar door het ambigu effect kan geen conclusie getrokken worden of de waarderelevantie na de invoering van IFRS gedaald of gestegen is. Om deze reden wordt de eerste hypothese verworpen. Het gevonden resultaat komt niet overeen met de literatuur. Zo stellen Paglietti (2009), Dimitropoulos et al. (2013) en Elias (2012) dat de waarderelevantie is toegenomen na de invoering van IFRS, wat ten goede komt aan de kwaliteit van de externe verslaggeving. Daarentegen stellen Morais en Curto (2008) en Paananen (2008) dat de waarderelevantie na invoering van IFRS is afgenomen, wat de kwaliteit van de externe verslaggeving laat dalen.

In Nederland is dus een ambigu effect gevonden, waardoor niet gesteld kan worden of de invoering van IFRS leidt tot een toe- of afname van de waarderelevantie. Een reden waarom het resultaat niet overeenkomt met de literatuur kan gevonden worden in de maatstaf van de waarderelevantie. De waarderelevantie kan op meerdere manieren gemeten worden en het Ohlson model is een manier op de waarderelevantie te meten. Daarnaast kan de waarderelevantie ook gemeten worden aan de hand van het returnmodel (Easton & Harris, 1991). De resultaten van deze maatstaf hadden misschien wel kunnen wijzen op een duidelijke toe- of afname van de waarderelevantie en daarmee een toe- of afname in de kwaliteit van de externe verslaggeving.

4.2. Earnings management

De tweede hypothese toetst of de earnings management na het invoeren van IFRS is afgenomen in Nederland. Om de earnings management te meten, is gekeken naar het streven naar een kleine winst door een manager. Dit is gemeten aan de hand van het model van Chen et al. (2010).

De resultaten van de tweede hypothese zijn te vinden in Tabel 10. Om de impact van de invoering van IFRS te evalueren, moet gekeken worden naar β_1 . De dummyvariabele is niet significant positief op een significantieniveau van 10% ($0,128 > 0,1$). Hieruit kan geconcludeerd worden dat er geen verschil is tussen het streven naar een kleine winst voor en na de invoering van IFRS. Hierdoor kan niet geconcludeerd worden of de earnings management toe- of afgenomen is na de invoering van IFRS.

Het gevonden resultaat leidt tot een verwerping van de tweede hypothese, aangezien de earnings management in Nederland gelijk is gebleven na de invoering van IFRS vergeleken met de periode voor de invoering van IFRS. Dit gevonden resultaat komt niet overeen met de gevonden literatuur van bijvoorbeeld Dimitropoulous et al. (2013) en Elias (2012). Zij deden onderzoek naar earnings management in respectievelijk Griekenland en Australië. Zij kwamen tot de conclusie dat de earnings management is afgenomen na de invoering van IFRS. Het onderzoek van Ahmed et al. (2013) komt juist tot de conclusie dat de earnings management is toegenomen na de invoering van IFRS. Terwijl in deze onderzoeken telkens een afname of een toename gevonden is van de earnings management, is in Nederland een dergelijke afname of toename niet gevonden.

Tabel 10

Logistische regressieresultaten earnings management

Variabele	Coëfficiënt	P-waarde
Constante	- 6,249	0,000***
IFRS	0,562	0,128
GROOTTE	0,055	0,640
GROEI	- 0,012	0,244
AANDEEL	0,009	0,811
SA	6,867	0,000***
SCHULD	- 0,013	0,362
VK	- 0,677	0,015**
CASH	- 9,094	0,002***
AUD	- 1,110	0,148
EIGEN	0,009	0,205
N	639	
R ²	0,3489	
Wald chi ²	87,84***	

Noot. *** p < 0,01 ** p < 0,05

Het feit dat er geen verschil is gevonden in de mate van earnings management kan te maken hebben met de maatstaf van earnings management. In de literatuur bestaan namelijk verschillende maatstaven om earnings management te meten (Chen et al., 2010). In dit onderzoek is onderzocht of managers naar een kleine winst streven voor en na de invoering van IFRS. Earnings management kan bijvoorbeeld ook gemeten worden aan de hand van het gebruik van de discretionaire accruals (Chen et al., 2010). De resultaten van deze maatstaf hadden misschien wel kunnen wijzen op een toe- of afname in het gebruik van discretionaire accruals en daarmee een af- of toename van het earnings management.

5. Conclusie en discussie

In deze scriptie is getracht een antwoord te vinden op de vraag of de kwaliteit van de externe verslaggeving in Nederland na de verplichte invoering van IFRS in 2005 is gestegen. In dit hoofdstuk zal een antwoord geformuleerd worden op de onderzoeksvraag. Ten slotte zullen nog enkele beperkingen van het onderzoek besproken worden en zullen enkele aanbevelingen voor vervolgonderzoek gegeven worden.

Sinds 1 januari 2005 zijn beursgenoteerde bedrijven in Nederland verplicht IFRS toe te passen in hun geconsolideerde jaarrekening. In Nederland werd Dutch GAAP vervangen door IFRS. Het grootste verschil tussen deze twee standaarden is de status van de regelgeving. IFRS is in vergelijking met Dutch GAAP rules-based, wat inhoudt dat bedrijven nauwelijks mogen afwijken van de regels. Daarentegen is Dutch GAAP als principles-based te omschrijven, waarbij bedrijven mogen afwijken van de verslaggevingsregels als daar een gegronde reden voor is. Dit verschil kan leiden tot een verschil in de kwaliteit van de externe verslaggeving. Dutch GAAP geeft managers meer vrijheid om informatie van hogere kwaliteit te creëren, wat zorgt voor een hogere kwaliteit van de externe verslaggeving. IFRS dwingt managers verslaggevingsregels toe te passen waar niet van afgeweken mag worden. Hierdoor kan de financiële informatie een onvolledig beeld geven van een bedrijf, wat ten koste gaat van de kwaliteit van de externe verslaggeving.

Naast de accountingstandaard spelen ook andere factoren een rol bij het bepalen van de kwaliteit van de externe verslaggeving bij bedrijven in een land. Nederland kan getypeerd worden als een code law land, waar de beleggers een matige bescherming kennen, dit zou de kwaliteit van de externe verslaggeving kunnen laten dalen. Daarnaast is het belastingsysteem irrelevant bij de bepaling van de kwaliteit, aangezien het belastingsysteem onafhankelijk wordt gezien van de financiële boekhouding. Ten slotte is het eigendom van bedrijven verspreid over verschillende eigenaren, wordt de aandelenmarkt belangrijk geacht, is de legal enforcement hoog en worden vele beursgenoteerde bedrijven gecontroleerd door de Big Four. Deze factoren zouden kunnen zorgen voor een hoge kwaliteit van de externe verslaggeving in Nederland.

In dit onderzoek stond de volgende onderzoeksvraag centraal:

In welke mate is de kwaliteit, gekeken naar waarderelevantie en earnings management, van de externe verslaggeving in Nederland toegenomen door de verplichte invoering van IFRS in 2005?

Om te onderzoeken of de kwaliteit van de externe verslaggeving in Nederland is gestegen na de verplichte invoering van IFRS is gebruik gemaakt van twee maatstaven, namelijk de waarderelevantie van de financiële informatie en de earnings management. Wanneer gekeken wordt naar de waarderelevantie van de financiële informatie is een significant positief effect gevonden wanneer gekeken wordt naar de waarderelevantie van het resultaat na belastingen. Maar de waarderelevantie van de boekwaarde van het eigen vermogen laat een significant negatief effect zien. In Nederland is dus een ambigu effect gevonden, waardoor niet gesteld kan worden of de invoering van IFRS leidt tot een toe- of afname van de waarderelevantie. Hierdoor kan dus ook niet gesteld worden of de kwaliteit van de externe verslaggeving is toe- of afgenomen na de invoering van IFRS.

De mate van earnings management is onderzocht door te kijken of managers geneigd zijn om een kleine winst te rapporteren in plaats van een verlies. In dit onderzoek is een niet significant positief effect gevonden. Dit houdt in dat er geen verschil is tussen het streven naar een kleine winst voor en na de invoering van IFRS. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de earnings management na de invoering van IFRS gelijk is gebleven in Nederland. De invoering van IFRS in 2005 heeft een ambigu effect als gekeken wordt naar de waarderelevantie, maar of dit positief of negatief is, is niet te concluderen. Daarentegen is de kwaliteit van de externe verslaggeving onveranderd als gekeken wordt naar earnings management.

Een beperking van dit onderzoek kan zijn dat de kwaliteit maar aan de hand van twee maatstaven onderzocht is, één van waarderelevantie en één van earnings management. In de bestaande literatuur bestaan nog een aantal andere maatstaven om de kwaliteit van de externe verslaggeving te meten. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek kan zijn dat meerdere maatstaven voor de bepaling van de kwaliteit van de externe verslaggeving gebruikt worden, zodat het effect van IFRS getoetst kan worden aan de hand van meerdere maatstaven.

Een andere beperking van dit onderzoek is de steekproef. In dit onderzoek zijn 39 beursgenoteerde bedrijven onderzocht, terwijl begonnen is met 102 beursgenoteerde bedrijven. Door ontbrekende data is de steekproef een stuk kleiner geworden. Daarnaast zijn ook uitschieters uit de database verwijderd, waardoor het aantal observaties daalde. Door in een vervolgonderzoek een grotere steekproef te gebruiken, kan de betrouwbaarheid van het onderzoek stijgen.

Ten slotte zou vervolgonderzoek ook uitgebreid kunnen worden in Nederland. Ten eerste zou de kwaliteit van de externe verslaggeving tussen vrijwillige gebruikers van IFRS en verplichte gebruikers van IFRS vergeleken kunnen worden. Op deze manier kan gekeken worden of verschillen bestaan tussen vrijwillige- en verplichte gebruikers van IFRS in Nederland. Ook zou men het effect van IFRS op verschillende sectoren kunnen meten, waardoor verschillen tussen de kwaliteit van de externe verslaggeving tussen sectoren aan het licht komen. Het zou zo kunnen zijn dat de ene sector bijvoorbeeld meer aan earnings management doet dan de andere sector, waardoor de kwaliteit van de externe verslaggeving wordt beïnvloed.

6. Literatuurlijst

- Ahmed, A.S., Neel, M. & Wang, D. (2013). Does Mandatory Adoption of IFRS Improve Accounting Quality? Preliminary Evidence. *Contemporary Accounting Research*, 30(4), 1344-1372. doi: 10.1111/j.1911-3846.2012.01193.x
- Atwood, T.J., Drake, M.S. & Myers, L.A. (2010). Book-tax conformity, earnings persistence and the association between earnings and future cash flows. *Journal of Accounting and Economics*, 50(1), 111-125. doi: 10.1016/j.jacceco.2009.11.001
- Badloe, S.H. (2011). The Quality of Accounting Information: A Case of the Netherlands. Geraadpleegd via <https://pdfs.semanticscholar.org/b8ac/f94b120e02b8c50c4f2b2eb371208d2f0d41.pdf>
- Ball, R. (2001). Infrastructure requirements for an Economically Efficient System of Public Financial Reporting and Disclosure. *Brookings-Wharton Papers on Financial Services*, 127-169. doi: 10.1353/pfs.2001.0002
- Ball, R. & Brown, P. (1968). An Empirical Evaluation of Accounting Income Numbers. *Journal of Accounting Research*, 6(2), 159-178. doi: 10.2307/2490232
- Ball, R., Robin, A. & Wu, J.S. (2003). Incentives versus standards: properties of accounting information in four East Asian countries. *Journal of Accounting and Economics*, 36(1-3), 235-270. doi: 10.1016/j.jacceco.2003.10.003
- Barth, M.E., Beaver, W.H. & Landsman, W.R. (2001). The relevance of the value relevance literature for financial accounting standard setting: another view. *Journal of Accounting and Economics*, 31(1-3), 77-104. doi: 10.1016/S0165-4101(01)00019-2
- Barth, M.E., Landsman, W.R. & Lang, M.H. (2008). International Accounting Standards Accounting Quality. *Journal of Accounting Research*, 46(3), 467-498. doi: 10.1111/j.1475-679X.2008.00287
- Brouwer, A. & Hoogendoorn, M. (2017). The Role and Current Status of IFRS in the Completion of National Accounting Rules – Evidence from the Netherlands. *Accounting in Europe*, 14(1-2), 137-149. doi: 10.1080/17449480.2017.1300674
- Bevens, P. (2009). IFRS geeft kostenvoordeel. *De Accountant*, 3, 62-64.
- Brüggemann, U., Hitz, J.M. & Sellhorn, T. (2013). Intended and Unintended Consequences of Mandatory IFRS Adoption: A Review of Extant Evidence and Suggestions for Future Research. *European Accounting Review*, 22(1), 1-37. doi: 10.1080/09638180.2012.718487
- Burgstahler, D.C., Hail, L. & Leuz, C. (2006). The Importance of Reporting Incentives: Earnings Management in European Private and Public Firms. *The Accounting Review*, 81(5), 983-1016. doi: 10.2308/accr.2006.81.5.983

- Christensen, H.B., Lee, E., Walker, M. & Zeng, C. (2014). Incentives or Standards: What Determines Accounting Quality Changes around IFRS Adoption? *European Accounting Review*, 24(1), 31-61. doi: 10.1080/09638180.2015.1009144
- Chen, H., Tang, Q., Jian, Y. & Lin, Z. (2010). The Role of International Financial Reporting Standards in Accounting Quality: Evidence from the European Union. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 21(3), 220-278. doi: 10.1111/j.1467-646X.2010.01041.x
- DNB. (2006). IFRS: stand van zaken één jaar na de introductie. Geraadpleegd via https://www.dnb.nl/binaries/KWBsept2006%20compleet_tcm46-147227.pdf
- Dimitropoulos, P.E., Asteriou, D., Kousenidis, D. & Leventis, S. (2013). The Impact of IFRS on accounting quality: Evidence from Greece. *Advances in Accounting*, 29(1), 108-123.
- Dixon, S. (2018). EU Auditor Market Share: 2017 Audit Reports. Geraadpleegd via <https://blog.auditanalytics.com/eu-auditor-market-share-2017-audit-reports/>
- Dye, R.A. & Sunder, S. (2001). Why not allow FASB and IASB standards to compete in the U.S.? *Accounting Horizons*, 15(3), 257-271. doi: 10.2308/acch.2001.15.3.257
- Easton, P.D. & Harris, T.S. (1991). Earnings as an Explanatory Variable for Returns. *Accounting Research*, 29(1), 19-36. doi: 10.2307/2491026
- Eccher, E.A. & Healy, P.M. (2000). The Role of International Accounting Standards in Transitional Economies: A Study of the People's Republic of China. Geraadpleegd via <https://ssrn.com/abstract=233598>
- Elias, N. (2012). Discussion of The Impact of Mandatory IFRS Adoption on Accounting Quality: Evidence from Australia. *Journal of International Accounting*, 11(1), 147-154. doi: 10.2308/jiar-10224
- EY. (2019a). *EY Handboek jaarrekening 2019*. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer
- EY. (2019b). Vergelijking IFRS met Nederlandse wet- en regelgeving 2019. Geraadpleegd via https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/nl_nl/topics/assurance/assurance-updates/ey-vergelijking-ifrs-met-nederlandse-wet-enregelgeving-2019.pdf
- Ewert, R. & Wagenhofer, A. (2005). Economic Effects of Tightening Accounting Standards to Restrict Earnings Management. *The Accounting Review*, 80(4), 1101-1124. doi: 10.2308/accr.2005.80.4.1101
- Fan, J.P.H. & Wong, T.J. (2002). Corporate ownership structure and the informativeness of accounting earnings in East Asia. *Journal of Accounting and Economics*, 33(3), 401-425. doi: 10.1016/S0165-4101(02)00047-2
- Francis, J.R. & Yu, M.D. (2009). Big 4 Office Size and Audit Quality. *The Accounting Review*, 84(5), 1521-1552. doi: 10.2308/accr.2009.84.5.1521

- Harris, M.S. & Muller, K.A. (1999). The market valuation of IAS versus US-GAAP accounting measures using Form 20-F reconciliations. *Journal of Accounting and Economics*, 26(1-3), 285-312. doi: 10.1016/S0165-4101(99)00003-8
- Houqu, M.N., Zijl, T. van., Dunstan, K. & Waresul Karim, A.K.M. (2012). The Effect of IFRS Adoption and Investor Protection on Earnings Quality Around the World. *The International Journal of Accounting*, 47(3), 333-355.
- Kargin, S. The Impact of IRS on the Value Relevance of Accounting Information: Evidence from Turkish Firms. *International Journal of Economics and Finance*, 5(4), 71-80. doi: 10.5539/ijef.v5n4p71
- Kinnegim, G.J.W. (2005). De invloed van de IFRS op de fiscaliteit. *Vennootschap & Onderneming*, 5, 96-99.
- Leuz, C., Nanda, D. & Wysocki, P.D. (2003). Earnings management and investor protection: an international comparison. *Journal of Financial Economics*, 69(3), 505-527. doi: 10.1016/S0304-405X(03)00121
- Morais, A.I. & Curto, J.D. (2008). Accounting quality and the adoption of IASB standards – Portuguese evidence. *Revista Contabilidade & Finanças*, 19(48), 103-111. doi: 10.1590/S1519-70772008000300009
- Ohlson, J.A. (1995). Earnings, Book Values, and Dividends in Equity Valuation. *Contemporary Accounting Research*, 11(2), 661-687. doi: 10.1111/j.1911-3846.1995.tb00461.x
- Paananen, M. (2008). The IFRS Adoption's Effect on Accounting Quality in Sweden. Geraadpleegd via <https://ssrn.com/abstract=1097659>
- Paglietti, P. (2009). Investigating the Effects of the EU Mandatory Adaption of IFRS on Accounting Quality: Evidence from Italy. *International Journal of Business and Management*, 4(12), 3-18.
- Pejovic, C. (2001). Civil law and common law: Two different paths leading to the same goal. *Victoria University of Wellington Law Review*, 32(3), 817-842.
- Rosenfield, P. (2000). What drives earnings management? *Journal of Accountancy*, 190(4), 106-110.
- Shortridge, R.T. & Myring, M. (2004). Defining Principles-Based Accounting Standards. *The CPA Journal*, 74(8), 34-37.
- Soderstrom, N.S. & Sun, K.V. (2007). IFRS Adoption and Accounting Quality: A Review. *European Accounting Review*, 16(4), 675-70. doi: 10.1080/09638180701706732
- Sun, K.J. (2005). Financial Reporting Quality, Capital Allocation Efficiency, and Financing Structure: An International Study. *AAA 2006 Financial Accounting And Reporting Section (FARS) Meeting Paper*. doi: 10.2139/ssrn.816384

- Sundvik, D. (2019). The impact of principles-based vs rules-based accounting standards on reporting quality and earnings management. *Journal of Applied Accounting Research*, 20(1), 78-93. doi: 10.1108/JAAR-05-2018-0063
- Tendeloo, B. van & Vanstraelen, A. (2005). Earnings management under German GAAP versus IFRS. *European Accounting Review*, 14(1), 155-180. doi: 10.1080/0963818042000338988

7. Overzicht gebruikte wet- en regelgeving

Burgerlijk Wetboek Boek 2. (1992, 1 januari). Geraadpleegd via

<http://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0003045&boek=2&titeldeel=9>

Burgerlijk Wetboek Boek 2. (1992, 1 januari). Geraadpleegd via

<http://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0003045&boek=2&titeldeel=9&afdeling=2&artikel=362>

Burgerlijk Wetboek Boek 2. (1992, 1 januari). Geraadpleegd via

<http://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0003045&boek=2&titeldeel=9&afdeling=2&artikel=362&lid=8>

Europese Unie. (2007). *Verdrag van Lissabon*. Geraadpleegd via

<http://data.europa.eu/eli/treaty/lis/sign>

International Accounting Standards Board. (2014). *IFRS 9 Financial Instruments*.

Geraadpleegd via <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/IFRS9.pdf>

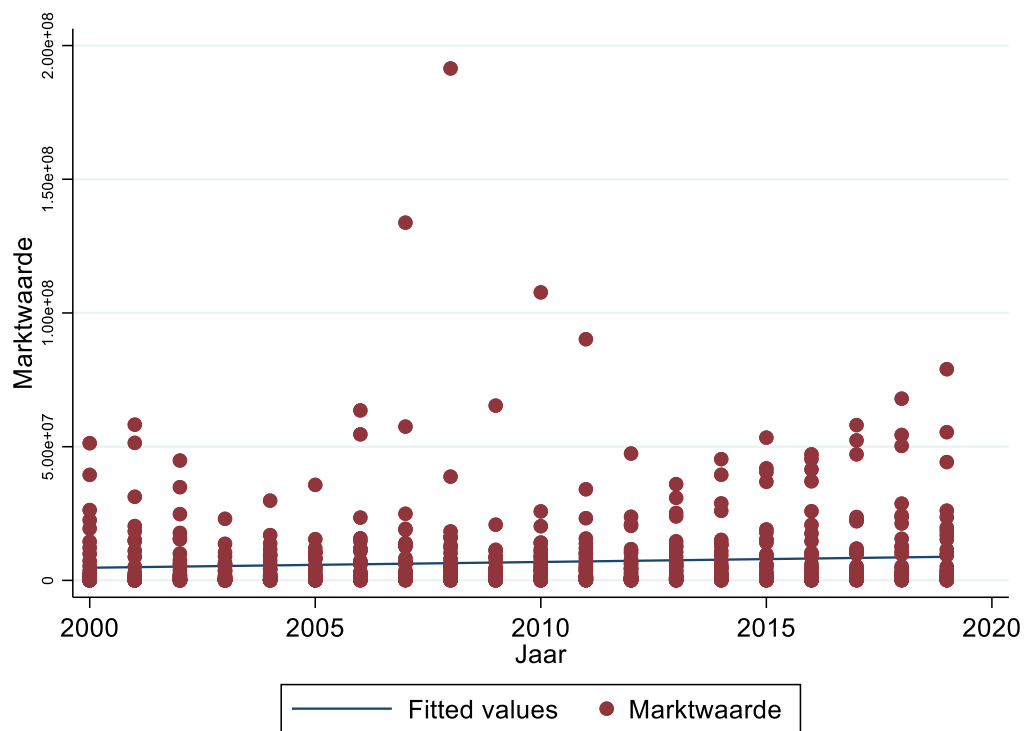
International Accounting Standards Board. (2014). *IFRS 15 Revenue from Contracts*

with Customers. Geraadpleegd via <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/IFRS15.pdf>

International Accounting Standards Board. (2016). *IFRS 16 Leases*. Geraadpleegd via

eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/IFRS16.pdf

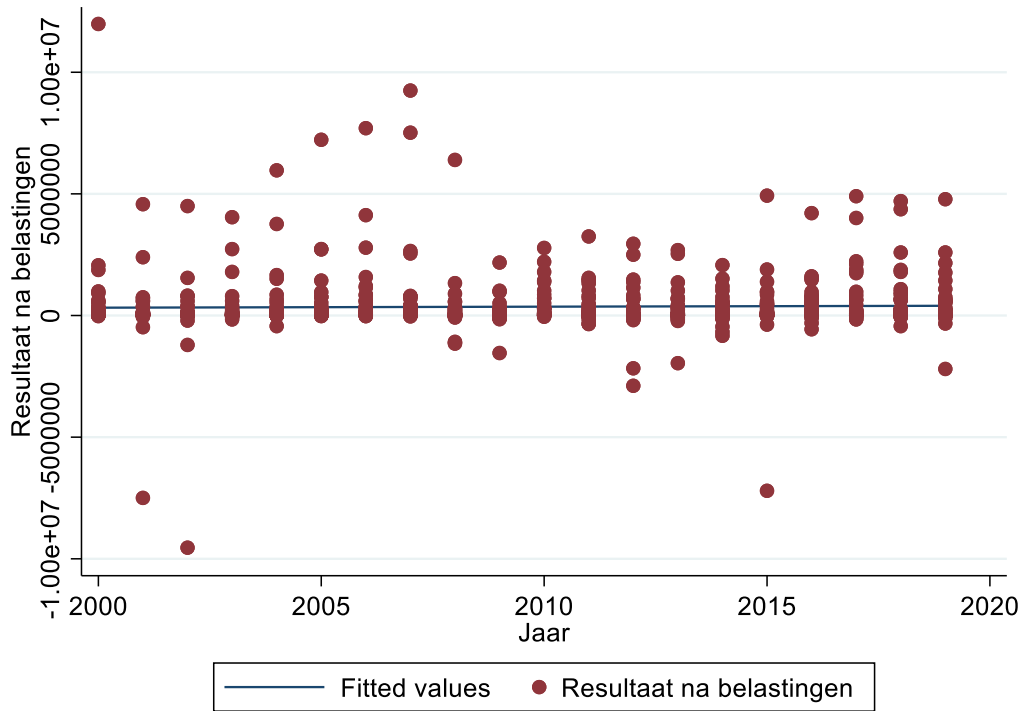
Bijlage A

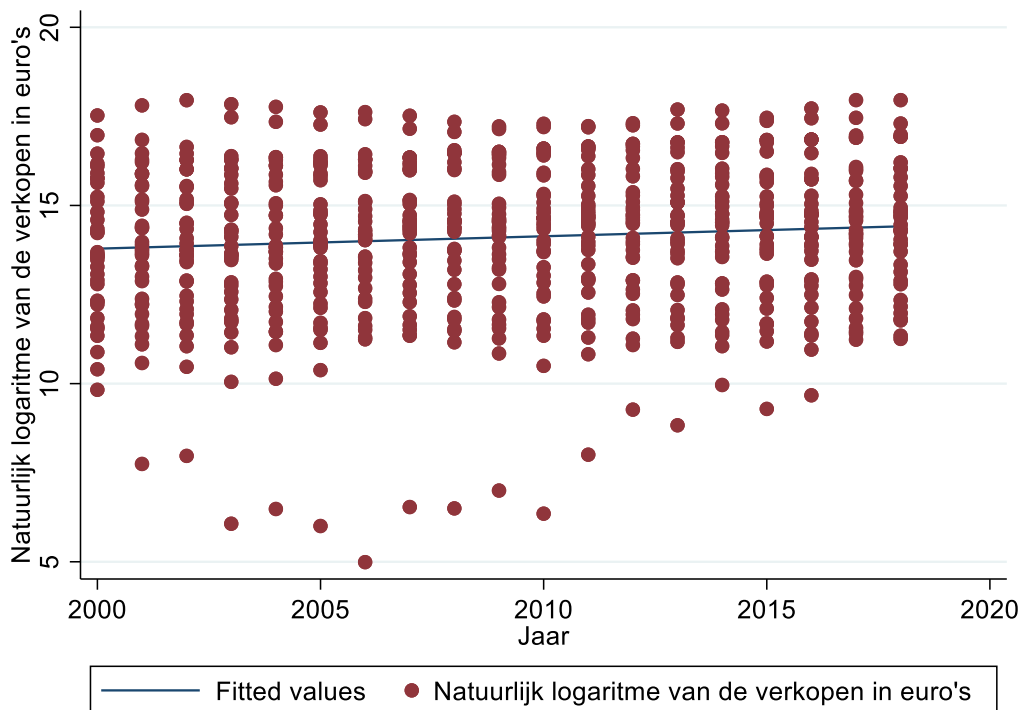
Figuur 2. Scatterplot bij de marktwaaarde

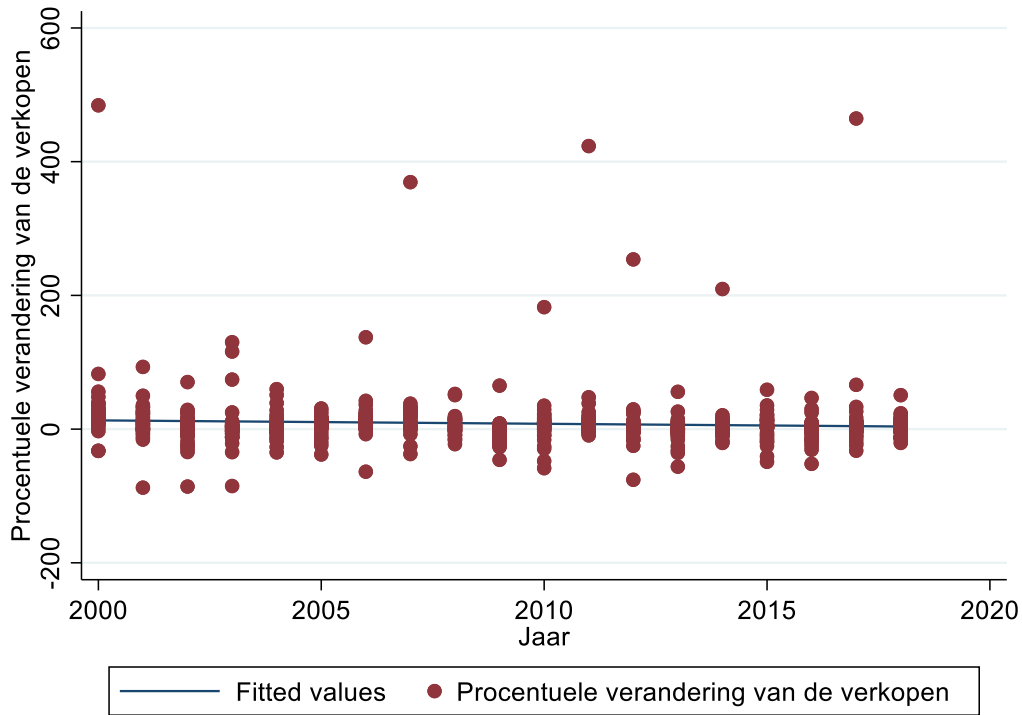
Figuur 3. Scatterplot bij de boekwaarde van het eigen vermogen

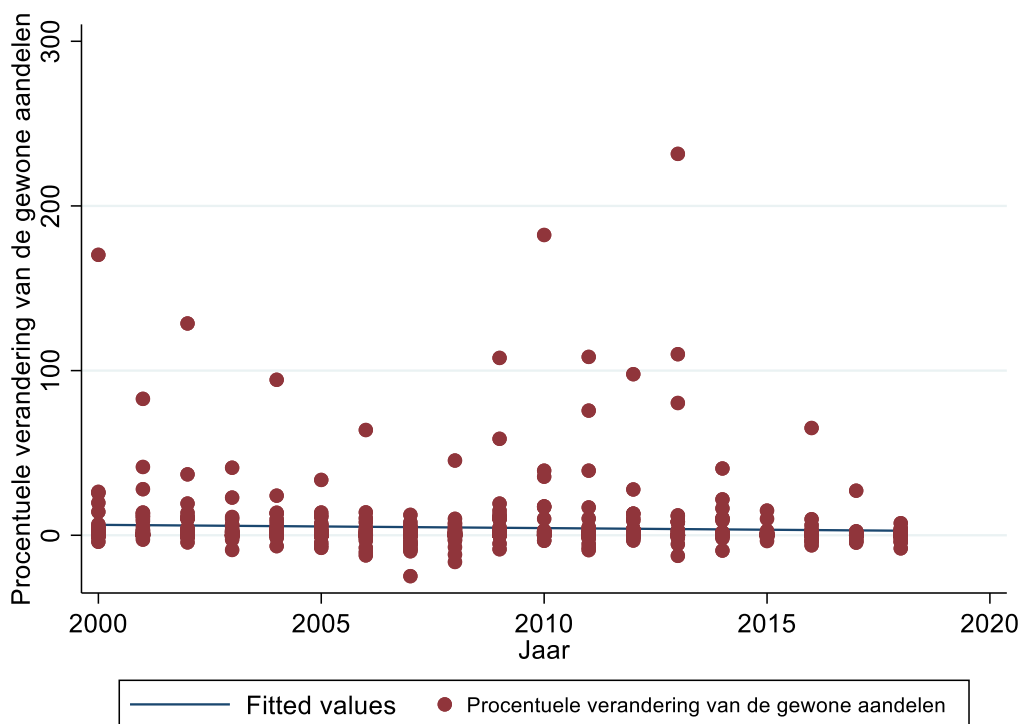
Figuur 4. Scatterplot bij resultaat na belastingen

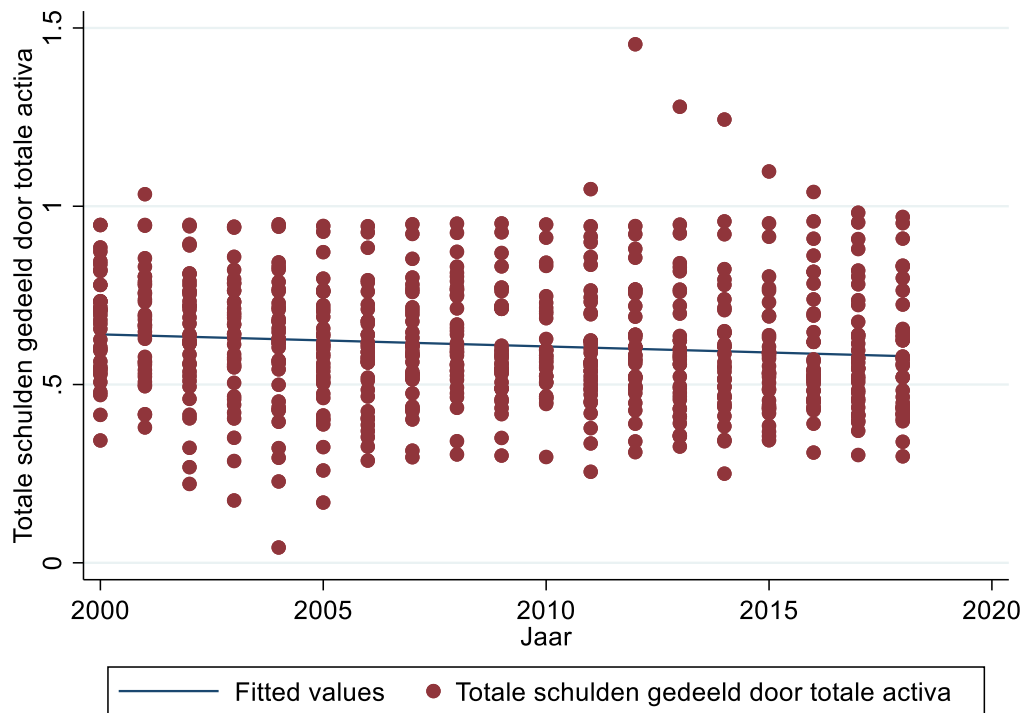
Figuur 5. Scatterplot bij het natuurlijk logaritme van de verkopen in euro's

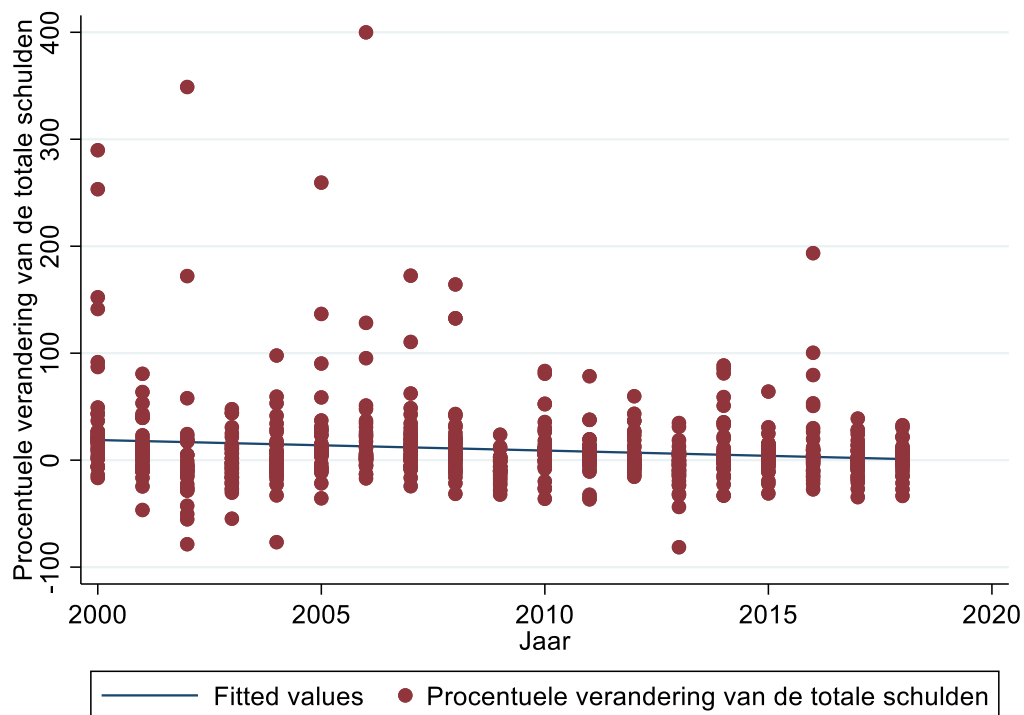
Figuur 6. Scatterplot bij de procentuele verandering van de verkopen

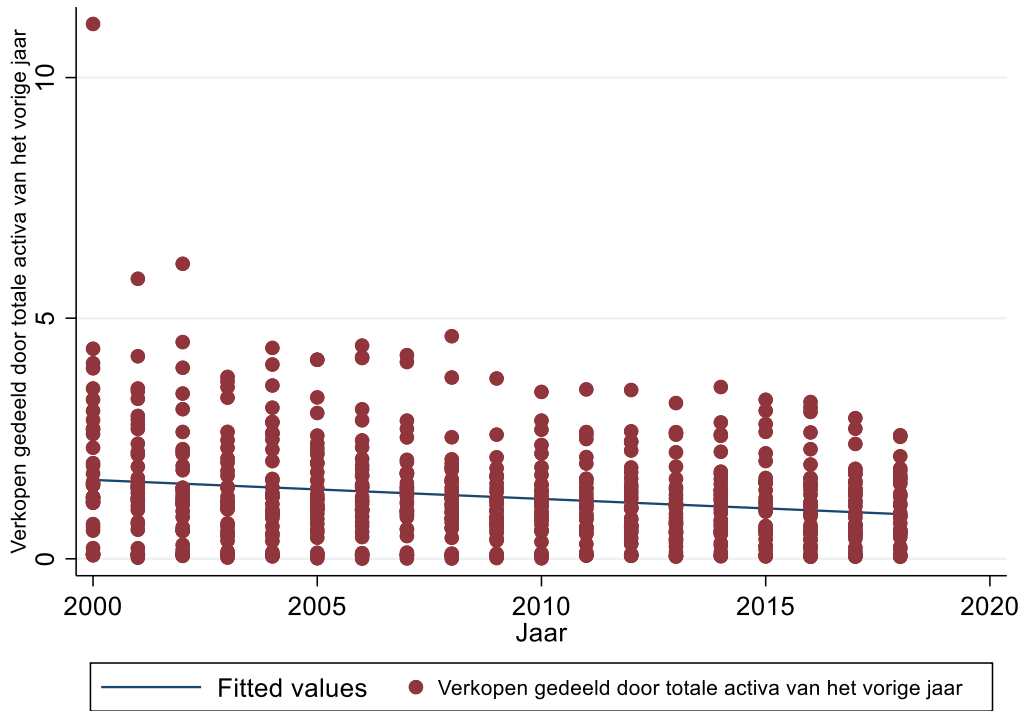
Figuur 7. Scatterplot bij de procentuele verandering van de gewone aandelen

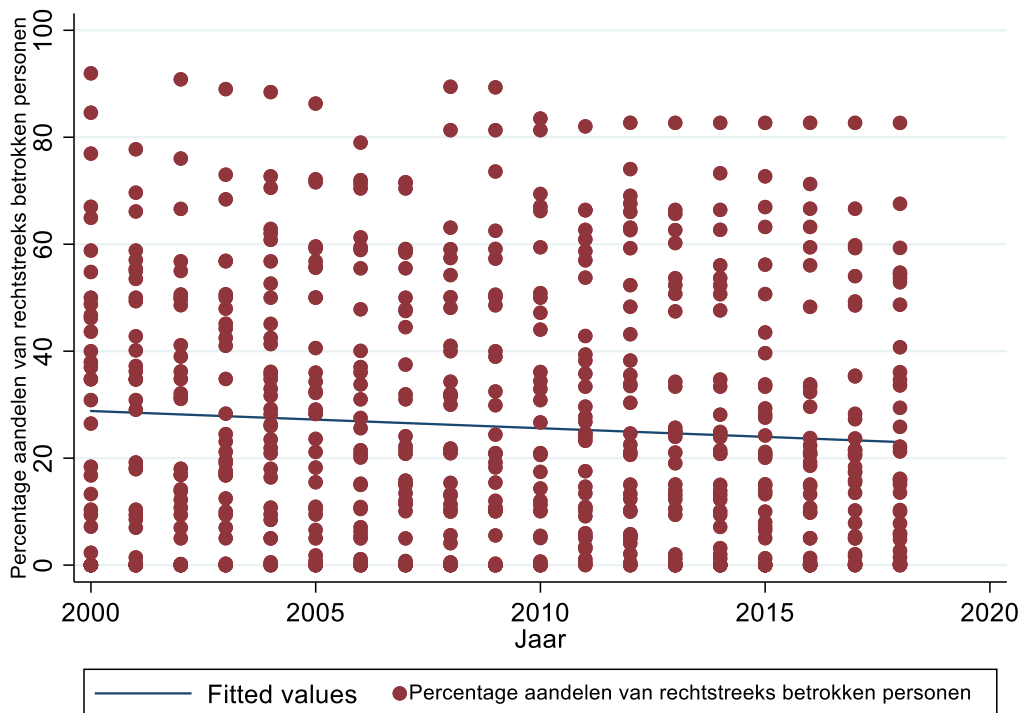
Figuur 8. Scatterplot bij de totale schulden gedeeld door totale activa

Figuur 9. Scatterplot bij de procentuele verandering van de totale schulden

Figuur 10. Scatterplot bij verkopen gedeeld door totale activa van het vorige jaar

Figuur 11. Scatterplot bij het percentage aandelen van rechtstreeks betrokken personen